

ИЗКУСТВОТО ДА ВОЮВАШ

LEADERSHIP IN WAR: ESSENTIAL LESSONS FROM THOSE WHO MADE HISTORY
Copyright © 2019 by Andrew Roberts

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
This edition published by arrangement with Viking, an imprint of Penguin Publishing Group, a
division of Penguin Random House LLC.

© Деян Кючуков, *превод от английски*
© Габриела Стайкова, *дизайнер на корицата*

© Сиела Норма АД

София 2020

ISBN: 978-954-28-3119-8

Андрю Робъртс

ИЗКУСТВОТО ДА ВОЮВАШ

Уроци по лидерство от Наполеон, Нелсън, Чърчил, Хитлер,
Сталин, Маршал, Дьо Гол, Айзенхауер и Тачър

Превод от английски:
Деян Кючуков

*На Лу и Луиз Лерман,
мои големи благодетели и приятели*

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Увод. Главоблъсканицата на лидерството.....</i>	<i>7</i>
<i>Първа глава. Наполеон Бонапарт.....</i>	<i>11</i>
<i>Втора глава. Хорацио Нелсън.....</i>	<i>30</i>
<i>Трета глава. Уинстън Чърчил.....</i>	<i>48</i>
<i>Четвърта глава. Адолф Хитлер.....</i>	<i>59</i>
<i>Пета глава. Йосиф Сталин.....</i>	<i>77</i>
<i>Шеста глава. Джордж Маршал.....</i>	<i>96</i>
<i>Седма глава. Шарл дьо Гол.....</i>	<i>111</i>
<i>Оста глава. Дуайт Айзенхауер.....</i>	<i>125</i>
<i>Девета глава. Маргарет Тачър.....</i>	<i>141</i>
<i>Заключение. Парадигмата на лидерството.....</i>	<i>155</i>
<i>Благодарности.....</i>	<i>172</i>
<i>Бележки.....</i>	<i>173</i>

ГЛАВОБЛЪСКАНИЦАТА НА ЛИДЕРСТВОТО

Как може един човек да води сто души? Това бе сред темите за есе на тричасовия ми изпит за постъпване в Кеймбридж през 1981 г. Оттогава въпросът не е спирал да ме вълнува. В крайна сметка изкуството на лидерството е онова, което обяснява как не сто, а хиляда, сто хиляди, милион, а в случая на Индия и Китай дори милиард мъже и жени могат да бъдат ръководени, за добро или зло.

Началото на тази книга бе поставено от поредица мои лекции, посветени на това как войната изисква – и разкрива – най-положителните и отрицателните качества на лидерите. Реших да се фокусирам върху девет велики и важни личности и да извадя на показ способността им за ръководене с надеждата, че помежду им има достатъчно общи черти, от които да се поучим и в мирно време.

Ние сме склонни да мислим за лидерство като нещо хубаво по своята същност, но както сочат примерите с Адолф Хитлер и Йосиф Сталин, то всъщност е неутрално в морално отношение. Способно е да поведе човечеството както към мрачни пропасти, така и към слънчеви морави. То е могъща, многолика сила и може би един ден ще съжаляваме, че някога е имало начин дори сто души да бъдат водени от един човек. Междувременно, както при смъртоносните заболявания или ядрения разпад, трябва ясно да осъзнаем същността му и да се опитаме да я насочим към добро, както при останалите седем герои от книгата.

Всеки от деветимата има непоклатима увереност в себе си – задължителен атрибут на великия лидер по време на война. В някои

случаи, както е при Уинстън Чърчил, тя произтича от родословие и възпитание, насаждащи още от люлката убеждението, че си роден да водиш и управляваш. В други, както при Наполеон, тя произтича от осъзнаване на собствените забележителни способности и интелект по време на юношеството. Маргарет Тачър наближава средна възраст, когато става ясно, че може да ръководи по-добре от повечето мъже наоколо. Самочувствието на Хитлер расте на фона на ефекта, който изпълненото му с негодувание и омраза слово оказва върху бунтарски настроените тълпи от безработни бивши войници в баварските бирарии през 20-те години на XX век. Разочарованията и провалите не сломяват тези лидери – напротив, каляват характерите им. Неуспехът не е нещо фатално, а само инцидент, урок за в бъдеще.

Всички те вярват и че имат мисия за изпълнение, която често надхвърля по мащаби конкретната война. За Сталин това е световната победа на марксизма-ленинизма, за Нелсън – пълното унищожение на принципите на Френската революция, а за Хитлер – триумфът на арийската раса чрез подчинение на всички останали. И тримата се провалят, както и Уинстън Чърчил в стремежа си да предотврати така наречената от него „ликвидация на британската империя“. За това пък Шарл дьо Гол успява да възстанови честта на Франция след катастрофата от 1940 г., Маргарет Тачър да спре наглед необратимия упадък на Британия, а Дуайт Айзенхауер – да освободи Западна Европа.

Частите следват приблизително хронологичен ред, защото някои от тези личности се учат от своите предшественици. Нишката от Нелсън, през Чърчил, до Тачър например е очевидна, както и тази от Наполеон до Чърчил. Почти всички те, с изключение на Сталин, четат усилено исторически и биографични съчинения на младини и се поставят в контекста на героите от съответните държави. Дори Адолф Хитлер се разглежда като втори Арминий и кръщава операцията по нахлуването в Русия на немския император от XII век Фридрих I, известен като Барбароса (Червената брада) .

В своята книга „Лидерите“ президентът Ричард Никсън отбелязва колко много от онези, наградени с Медала на честта, изглеждат напълно обикновени хора, докато не проявят върховна храброст при изключителни обстоятелства. Без тези обстоятелства те не биха показали своята смелост. Той заключава, че „предизвикателството на войната изкарва на преден план качества, които лесно могат да се измерят. Предизвикателствата на мира може да са големи, но триумфът на лидера над тях не е нито толкова видим, нито толкова драматичен“. Затова е почти невъзможно премиерът на Люксембург например да остави знаменателна дия в историята в мирни времена. Може да е печална констатация за човешката природа, но е истина.

НАПОЛЕОН БОНАПАРТ

1769 – 1821 г.

В четвъртък, 13 юни 1793 г., един слабичък дваисет и три годишен артилерийски лейтенант слиза на брега в пристанището Тулон, в южната част на Франция, след като е избягал от политическата буркотия, царяща на родния му остров Корсика. Наполеон Бонапарт е бежанец, почти без приятели, с майка и шест братя и сестри, които да издържа. И все пак шест години по-късно става първи консул и диктатор, а след още пет години – император на французите. Не след дълго превръща Франция в безспорно най-могъщата нация на континента. Как го прави?

Късметът безспорно играе известна роля. Наполеон е на деветнайсет години, когато избухва Френската революция, което му позволява да се издигне в редиците на френската армия. Едва дваисет и четири годишен той става генерал отчасти защото аристократите, заемали дотогава офицерските чинове, или са избягали от страната, или са екзекутирани. Собственият благороден произход на Наполеон в Корсика е достатъчен, за да му осигури безплатно образование в до-революционна Франция, но не и за да го изпрати на гилотината.

Тук следва да добавим тънкия му усет за точния момент в политическите и военните дела, както и пълната му безпощадност – през 1795-а той е готов да избие триста французи, които правят опит за въстание по улиците на Париж. Но в крайна сметка успехът му се дължи на умението да ръководи, което го прави по думите на Уинстън Чърчил „най-великия човек на действието, раждан в Европа от Юлий Цезар насам“¹.

Сравнението с Цезар е удачно, защото лидерските похвати на Наполеон са внимателно копирани от неговите герои от Античността. Още от дете той е страстен читател и поглъща огромни количества исторически и военни книги в голямата библиотека на баща си в Корсика, а после и в трите френски военни академии, в които учи от деветгодишен. Постепенно вижда в себе си пряк наследник, поне по отношение на завоюването на империи в Европа, на Юлий Цезар и Александър Велики. У повечето хора това би послужило като симптом на психично разстройство, но днес Наполеон действително се разглежда като един от седемте най-бележити пълководци в историята, наред с Александър, Цезар, Ханибал, Густав Адолф, Фридрих Велики и Джон Чърчил, първи херцог Марлборо.

Наполеон има изключителна способност да вдъхновява войниците от своята Велика армия – дотолкова, че те буквално са готови да го следват през огън и вода. Съответно той ги превежда през пясъците на египетските пустини, почти всички столици на Европа, както и замръзналата пустош на Русия. „Никой, който не е бил свидетел, не може да си представи ентусиазма, обхващаш гладните и изтощени войници, щом императорът застанеше лично пред тях“, спомня си един френски сержант за битката при Лайпциг през 1813 г. „Ако духът бе паднал и той се явеше, това действаше като електрически ток. Всички викаха „Да живее императорът!“ и се хвърляха сяпа в боя“.² Нищо чудно, че според Уелингтън самото присъствие на Наполеон на бойното поле е равносилно на двама хиляди мъже.

Наполеон осъзнава, че има само два начина да вдъхнови поданиците си: чрез насаждане на вяра, че се сражават за чест и идеология, и чрез възнаграждаване на добрата работа. „Според мен французите не ги е грижа за свободата и равенството. Те се ръководят само от едно чувство, това на честта“, казва той и практически добавя, че „войникът иска слава, отличия и награди“.³ Съответно с щедра ръка раздава на най-смелите във войската си медали, пенсии, повишения, земи и титли.